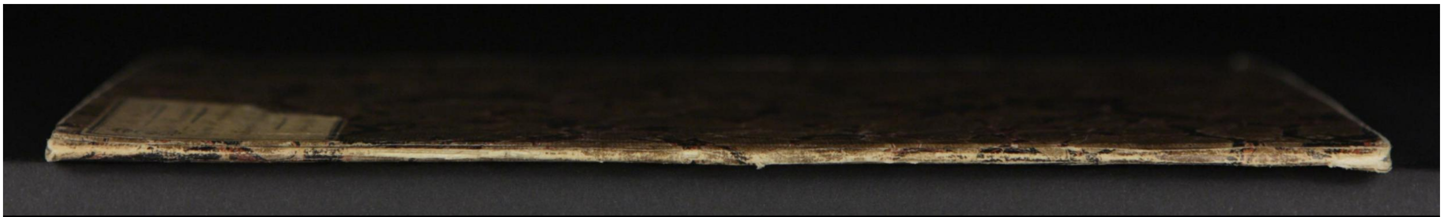
CR IX

M. Helvicus,
M. Stavangrius.
materia colloquii hebraici
ex vaticinio Jacobi
Giess. 1641.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

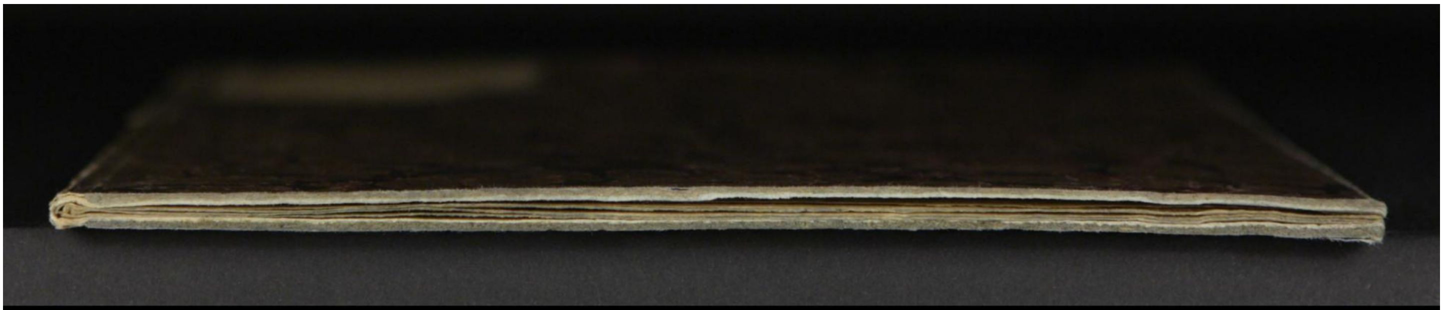

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

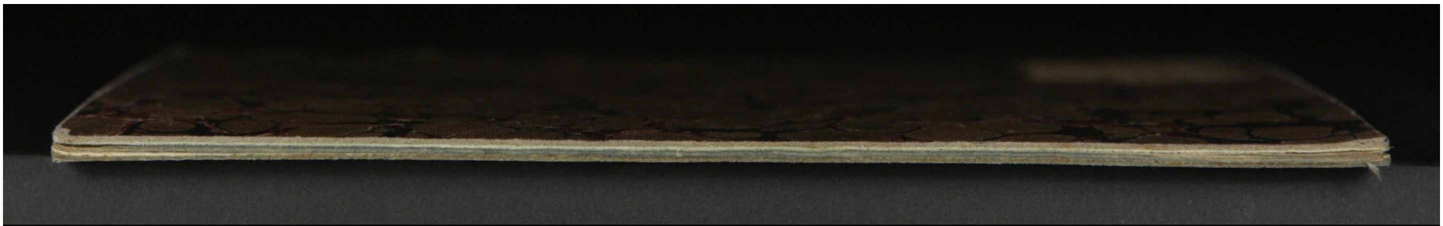
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

1, - 75.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 1 4°
1 1 01 0 4 00863 4

+ REX

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

והמביא במלחמה ובכל דברי מלכות/
אבל כל דברי תורה חוקים ומשפטים
על פי הנשיא מבית דוד היו נעשים ועל פי כהן
גדול וסנהדרין ועליו מעיד ומודה גם רבי דוד בחבורו המכונה
צמח דוד • הנה לך נשיא מבית דוד • ואחר כך קם הורודוס ויהרג את
רבנן ויגל סנהדרין מגזית מקומו המיוחד/והוטלו ממנו דיני נפשות/מעיד
על זה תלמוד במסכת סנהדרין • אז הוסר שבט מיהודה לגמרי ואז
נולד ישוע המשיחנו יתעלה ויתברך / הוא משיח הנאמן/ומחכה לאחר
תקותו תאבד • ועתה יהודים השכילו והוסרו עם קשה ערף/היום
אם בקולו תשמעו אל תקשו לבבכם / עבדו את יהוה ביראה וגילו
ברעדה/נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך/כי יבער כמעט אפו/
זה בר יהוה ישוע משיחנו/אשרי כל חוסי בו •

שבט יהודה נשלם ⁖ שבח לאל בורא עולם

בנלך

מהסחרים/כי אין מקום בתבל אשר לא בא נשמה רגלם ׃
ומה בצע אם שבט עודנו ביר של עשרת השבטים / הלא
אבינו עליו השלום התנבא על שבט יהודה בארץ ישראל ׃

ועוד כתב התלמוד על י׳ שבטים כי אין להם חלק בעולם הבא/ וגם
הרדק העיד עליהם / כילא נודע מקומם ׃ אבל אין אמרת בזה המאמר
כי שבט עודנו אצלם / ומעיד לזה בבירור רבי קמחי בפירושו כי ימים
רבים ישבו וכולי/אלה הם ימי הגלות שאנחנו בו היום ואין לנו לא מלך ולא
שר מישראל כי ברשות הגוים אנחנו / וברשות מלכיהם ושריהם ׃
וכן רבי בחי אין לנו היום מלך ושרים/וכן בעל ספר צמח דוד, לנו בגלותינו
לא מלך ולא מושל, / ודי בזה ׃)

דגל הרביעי אשר יאספו השאלים ממנו להורות איך נפלאה

הנבואה ׃ **ואף** בזאת נאות להם ונוכיח בשתי גבולות ממקרא
ומתלמוד ומן לוחות זכרונות/אך בקצור האפשרי/כי אין כאן להאריך ׃ גבול
הראשון הוא מדוד עד גלות בבל / בתוך משך השנים האלה ארבע
מאות ושבעים שנה לא הסר מלך / ואין צריך להורות כי מפורסמות
אינן צריכין ראיה ׃ גבול השני מגלות עד הורודוס וכן היו זרבבל נחמיה
ושאר ראשי גליות דארץ ישראל/ ובבית חשמונים ואילך היה נשיא מבית

**דוד שכן היה המנהג בבירת שני שהמלך מבני
חשמונאי או מעבדיהם בני הורודוס היה המוציא
והמביא**

שנאמר ויברך אותם איש אשר כברכתו ׃ וגם סמך עמו מחוקק ולא יתכן לסמוך מחוקק עם שבט עני ולחץ ׃ וכן משה עליו השלום עצמו פירש בענין מלכות הפרשה הזאת באומרו / ואל עמו תביאנו / ומהו תביאנו / הכונה בזה / מפני המלחמה במפקה לאגחא קרבא ידוהי יעבדן לה פורענותא בסנאוהי / ורבי שלמה ההולך בעקביו של אונקלוס פירשו / תביאנו מפני המלחמה / ורב לו ידיו ריבו ריבו ינקמו נקמתו / גם תפלת משה עבד יהוה על יהודה העתיק אל דויד ושלמה ולאסא וליהושפט מלכי יהודה / ועל כן יש לפרש בכתוב הזה שבט בלשון מלכות וממשלה / והוא מבואר יותר משמש בצהרים ׃

דגל השני סביבותיו ילחמו המדקדקים שתי מלות עדכי / ואמרים כי מלת עד במקום הזה כמו לעד / ומלת כי כמו כאשר לא יסור שבט לעולם כשבא שילה ׃ אבל בינו בערים וכסילים מתי תשכילו / כי יתיב הלא הולך לפניו אתנחתא / והוא טעם מפסיק גדול יותר מכלם חוץ מסלוק / ולך ראיה ברורה וחזקה ממנו / כי עד איננו נמסך אחורנית לחצי הראשון בפסוק / ויודעי דקדוק יתבוננו את אשר אמרתי / וככר האריך בו אליהו המדקדק בספר טוב טעם / עיין שם ׃

דגל השלישו אליו ידרושו אנשים חזקי מצח האמרים שלא הוסר שבט מיהודה עד היום הזה / והוא עבר נהר סמבטיון אצל עשרת השבטים ׃ אך שמעתי משל שנהגו בו החכמים / רוצה לשקר ירחיק עדיו / כי אם כן למה לא נמצאו מהסחרים /

כי אמנם במשיח לא כלתה הממלכה / רצוני לאמר מלכות אלהית המשיח/שתעמוד לעולם ועד ׃

דגל השלישי כולל מי שפירשו על נבוכדנצר שיבא לבטל מלכות יהודה בהוציאם מארצם למדינת בבל ׃ ואמנם פירש הזה משענת קנה אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה/כי מלת שילה נכתבה בהא/ גם גלות איננה ברכה אלא עונש/ויעקב אבינו היה רוצה לברך ולהתנבא על טובות העתידות ליהודה/שנאמר יהודה אתה יודוך אחיך/וסוף דבר/אז לא הוסר שבט מיהודה/כי ארכו לו עוד ימים רבים/הלא תראה דניאל בגלות/מלך פרס השלטה על כל מדינת בבל /ורב סגנין על כל חכימי בבל /ודניאל מזרע המלוכה מבית דויד / ואחר הגולה היה זרובבל פחת יהודה ושאר ראשי גליות בארץ ישראל/ונשיאי סנהדרין/ כמו שיתבאר למטה ׃

מחנה השני

הנה הוצאתי צבא אחד ואחריו הולך מחנה השני/ובו צובאים האומרים הפסוק הוא יש אותו להתבונן על המשיח / אך לא בא עד הנה / וחונים בו ארבעה נשיאים למספר ארבעה דגליהם ׃

דגל הראשון הוא לאומרים אמנם בא שבט בנבואה ההיא בלשון לוחץ ונוגש / וטעמו לא יסורו הנוגשים/רוצה לאמר מלכי אומות עולם/מענות את ישראל עד אשר יבא מלך המשיח /והוא יגאלם וישיבם לארצם ארץ ישראל ׃ אבל אין בינת חכמה במאמר הזה / כי אבינו עליו השלום אינו מתנבא על עונש העתיד ליהודה לא ברך אותו/ שנאמר

המשיח/רשי מלך המשיח שהמלוכה שלו/כחי לא יסור וגומר/ על מלך המשיח הגואל האחרון וזהו שאמר עד כי יבא שילה כלומר בנו היוצא מזרעו/בעל הטורים יבא שילה בגמטריא משיח / וזולתם אחרים/אשר נלאיתי לזכרם בקצורי הזה/וכך מפורש בתלמוד פרק חלק/רבי יוחנן אמר למשיח מה שמו דבי רבי שילא אמרי שילה שמו שנאמר עד כי יבא שילה וכולי/כן גם תרגמו תרגומים שלשתן כמו שביארנו למעלה ׃

דגל השני תחתיו חונים המביאים אותו הפסוק על ירבעם/ כמו שעשה רבי הזקיהו בעל ספר חזקוני ועל דעתו מלה שילה תרמוז על אחיה השילוני ׃ ובלעדו שזה רחוק מאד גם יענה עד שקר / כי לא נמשח אחד מהם בשילה כי שאול נמשח ברמה וימליכוהו במצפה ויחדשו לו המלוכה בגלגל / וכן מצינו כתוב בספר ראשון שמואל בסימן עשירי ובסימן אחד עשר/אך את ירבעם המליכו בשכם / הלא כן קראנו בספר שני מהמלכים בסימן שנים עשר ׃ ועוד, לא הוסר שבט מיהודה לגמרי/כי מרדו ברחבעם רק עשרת שבטים ובנימין ויהודה היו אחרי בית דויד וגם אחר הדברים, האלה זמן רב היתה המלכות ליהודה / ולא חסר נגיד מזרע יהודה עד הורודוס /ופתאם אחריו קם טיטוס הקיסר/וילכד את ירושלים / וישרוף באש ההיכל ובית המקדש וישבת עבודה קדושה עד היום הזה/עוד בזאת חבל און וילד שקר באמרו/ אין טעם הפסוק אלא להורות שלא תנתן מלכות שבט יהודה לשבט אחר כמו שהיה בימי שאול / כי יעקב אבינו התנבא על המשיח וישם לממשלת יהודה כמו שני גבולים /האחד כשהחל למשול והוא דויד/ השני עד לכלותו והוא המשיח / אך כונתי לאמר על מלכות גשמית/

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

ביאת המשיח/והנה נחלק לבם מאד מאד /ואין בפיהם נכונה/כי יש אמרים זה הפסוק איננו על המשיח/ויש מפרשים אתו על המשיח/אבל לא האמינו/ כי בא עריין/ויהי להם המקרא ההוא כדברי הספר החתום/כי נסך עליהם יהוה רוח תרדמה/ויעצם את עיניהם מראות/ואנכי אביא על סדרי את אשר ישיבו/איש דעתו איש דעתו אביא/והנה אעבר אפקד כל דעות השוגות ואסדר מחנות מחנות דגלים דגלים ·

מחנה הראשון

צבאיו האומרים כי הפסוק איננו על המשיח / ומקצתם פירשוהו או על דויד המלך / או על ירבעם / או על נבוכדנצר / וכן נחלקו לשלשה דגלים ·

דגל האחד נושאו אברהם אבן עזרה / והוא מפרש על דויד/ולפי דעתו בא שבט במקום שבט גדולה / ויבא שילה/עד כי יבא קץ שילה העיר אבל לא יתכן לפרש כמהו / כי שבט ענינו מלכות או ממשלה / והנה אין מלך לשבט יהודה עד בוא דויד/ואיך יסור אם לא היה עד הנה/גם אחריו לו מהר לסור/ ויעמד עוד כמה שנים / עד שהגלה נבוכדנצר שאר שבטים לבבל ואחר הגלות קם זרובבל ושאר ראשי גליות · ומי יהיה לך עד מן המקרא על חורבן שילה / כי לא קראנו בשום מקום נחרבת שילה/ואם תאמר לי כי אין טעם שיסור שבט כשבא דויד / על כרחך כי כבר היה לפני בוא דויד/כי איך יסור דבר אשר לא היה · ועוד מה תשיב לאנשי בריתך לרבה רשי בחי בעל הטורים / הלא המה על המשיח התבוננו / רבה אמר עד כי יבא שילה/זה מלך המשיח/

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

ח עד כי יבא/ עד אשר יבא וכן מוכיח אתנחתא ההולך לפניו/ ויבא כפשוטו כתרגומו עד דייתי/ ואינו לשון שממה וחורבן/ עד כי יבא/ עד כי יחרב/ כי אין מנהג המקרא במלה הזאת על ענין שממה/ והוא מבואר מאד ׃

ט יקהת כמו משמעת/ ידומה לו/ עין תלעג אביו ותבוז ליקהת אמו/ ועוד היא לשון קבוץ ואסיפה/ ופירושו/ ולו יקהת עמים/ אליו יאספו עמים/ וכן מפורש בספר רבות/ שאומות עולם מתקהלין עליו/ שנאמר/ שורש ישי אשר עמד לנס עמים אליו גויים ידרושו ׃

י ומה שאמר לו יקהת עמים/ אלה הם הגויים ועמים כולם/ אשר יקבלו את מצותו ואמונתו/ ורבי בחי פירש על יהודים לבדם/ והוא רחוק מאד/ גם יסוד אשר בו הוסד הפירוש ההוא איננו נכון/ כי הוא פירש על משה/ והכתוב מדבר על המשיח׃

יא ולפיכך טעם הפסוק הזה/ לא יסור שבט וגומר/ לא יחסר מלך או מושל מזרע יהודה/ עד כי יולד המשיח/ שיקבל את מלכות/ וכסאו יהיה נכון לעולם/ כי מלכותו איננה מלכות עוברת כמלכיות העולם הזה/ אלא מלכותו ענין אלהי/ וקרוב לזה שאמר בעל ספר נצח ישראל/ כל ענין המשיח אלהי ולא גשמי/ והנה עליו מעלה הכתוב/ כסאך יהיה נכון לעולם/ ובספר דניאל/ שלטנה שלטן עלם די לא תתחבל/ כל אלה לא נופלים על ענין גשמי/ כי כלם עוברים/ ואין נכון דבר אחר תחת השמש ׃

יב ומפירוש הזה יוצא הראיה על ביאת המשיח/ כי בזמן אשר יסור בו שבט מיהודה היה לבא המשיח/ והנה זה אלף ושש מאות שנה הוסר שבט מיהודה כי אין היום ליהודים מלך ושרים/ לכן בא המשיח/ והוא ישוע הנוצרי/ אשר מאסו ונאצו יהודים הארורים והיה להם לאבן נגף ולצור מכשול/ אשר בו כשלו ונפלו ונשברו ׃

חלק השני

כבר כתבתי ביאור קצר על הפסוק המובא מספר בראשית/ ועתה אספר לך תשובות היהודים/ אשר ישיבו לנוצרים בהביאם אתו ראיה וסמך על

ביאת

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

ברוך הבא בשם
יהוה

א הנה קרבו ימי ביאת המשיח / וראוי לנו להגיד ולהזכיר את ישועת הגדולה / אשר עשה הקדוש ברוך הוא לפני אלף ושש מאות שנה / בשלחו את בנו / והוא קבל בשר מבשרנו / ונולד מעלמה ויעש יהוה ככל אשר דבר ביד עבדיו הנביאים / לא נפל ארצה מדבריו דבר עד אחד / אשר לא נפלא ׃

ב ואנכי בויכות הזה אדבר ביד יהוה הטובה עלי / ואגער בעם קשה ערף ביהודים / ואוכיח מן המקרא / כי כבר בא המשיח / ויאמנו דברי מנבואת יעקב אבינו עליו השלום / לא יסור שבט מיהודה / וכולי ׃

ג ויהי כי זקן יעקב קרב למות / ויקרא לכל בניו ויברך אתם איש לברכתו / ויברך גם את יהודה ברכה טובה יותר מכולם ברך ויאמר ׃

ד לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו / עד כי יבא שילה / ולו יקהת עמים ׃

ה שבט ענין מטה / ובמקום הזה בא להורות על שבט הממלכה וממשלה / ונקרא כן / כי דרך למושל להיות שבט בידו / וטעמו / לא יסור שבט / לא תסור מלכות וממשלה מיהודה / עד כי יבא שילה / והוא מלך המשיח כאשר נפרש אחריכן ׃

ו מחוקק אינו רק יחוק על ספר כמו שאר הסופרים / כי אם גם ישים חקים בארצו כמושל / וכן פירש רבי דויד קמחי בספר שרשים / ויונתן תרגמו / ספרין מאלפי אורייתא / ולפי דעת רבי שלמה הוא הלל ובניו המלמדים התורה ׃

ז מלת שילה היא תורה על המשיח ירום ויתעלה כמו שתרגמו תרגומים שלשתן / עד דייתי משיחא / וכן פירשו רוב מפרשים מרבנן של יהודים / רבה / רשי / בחי / הרדק / בעל הטורים / וזולתם אחרים / והוא לשון שלית האשה / או שלה כמו גבור מצליח ושר שלום / וכן קרא לו ישעיה הנביא ׃

ה ערבי

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

nem. imprudentia, ut qui de rebus judicē non ſatis intellectis. οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει᾽ ἀτρεκής, ait Pindarus.

Quò magis eſt laude vehenda C. V. ſingularis providentia, quæ cùm in inclyta hac Academia omnia cuperet quàm optimè conſtituta: inter Eximios ſuperiorum Facultatum & liberalium Artium Profeſſores, Linguarum Profeſſioni publicum locum hactenus clementiſſimè attribuit. Inprimis autem laudanda eſt Illuſtriſſimæ Celſitudinis Veſtræ pia ſolicitudo, in propaganda ſancta lingua Hebræa; quippe cui geminam profeſſionem deſtinavit, ordinariam & extraordinariam. Et hanc quidem ante biennium clementer mihi commendavit. Quamobrem ut C. V. fidem meam & ſtudium probarē, eidē humiliter inſcribere volui hoc Exercitiorum Hebraicorum velut præludium. Quæ cùm ſuperiore æſtate privatim primùm inſtituerem; gravibus de cauſis, ut nunc prodeam in publicum, ſum adductus. E quibus præcipua eſt, ut C. V. palàm rationem reddam officii Profeſſorii. Proinde humilimè peto, ut Illuſtriſſima Veſtra Celſitudo hos meos qualeſcunque conatus ſerena fronte reſpiciat, & clementiſſimo ſuo patrocinio porrò proſequatur ſacras Linguarum Muſas. Quibus ſalvis ſuus conſtabit Religioni nitor ac puritas. Salvæ autem erunt tandiu, quandiu eas non deſtituet Mecœnatum benignitas.

Veneror Deum, ut Celſitudinem Veſtram cum Illuſtriſſima familia, & univerſa Patria, in perturbatiſſimo hoc rerum ſtatu, adverſus omnia pericula tueatur ac conſervet, propter Chriſtum Mediatorem noſtrum; Amen.

Illuſtriſſimæ Veſtræ Celſitudinis

humilimus ſervus

M. Martinus Helvicus; Linguæ Græcæ Ordinarius, & Hebrææ Extraord. Prof.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

Illuſtriſſimo & Celſiſſimo Principi, ac

DOMINO, DOMINO LUDOVICO, HASSIÆ LANDGRAVIO, COMITI IN CATTI-melibocis, Decia, Zigenheina, & Nidda &c. Domino meo clementiſſimo.

MAGNUM *eſt beneficium*, Illuſtriſſime *&* Celſiſſime Princeps, Domine Clementiſſime, *quòd miſericors* Deus Chriſtiano Orbi *ſuperiore ſeculo benigniſſimè cōceſſit, unà cum ſincera* Evangelii *prædicatione, nativam* Linguarum *&* Artium *puritatem*: *Vſus ad eam rē fideli operâ* Lutheri *ac* Philippi Melanchthonis. *Quod ineſtimabile* Dei *donum pii quiq; ſummo applauſu, lætitiâ, atq; veneratione tùm exceperūt. In quo numero fuere* Bugenhagius, Cruciger, Iuſtus Ionas, Mattheſius, *&c. viri eximii*, *& cum duobus prioribus veluti quidam ſeculi reformati* Patriarchæ. *Quorum pietatem & prudentiſſimum judicium, inde ab adoleſcentia uſq; admiratus, certò ſtatui talem mihi eſſe ineundam ſtudiorum rationem, quæ ad* Lutheri *&* Philippi *conſilium quàm maximè eſſet accommodata. Quare cùm intelligerem, ſtudium* Theologicum *ſine linguarum cognitione tractari feliciter non poſſe, earum verò genuinam indolem ac proprietatem ex bonorum autorū lectione eſſe acquirendam, volui obſecundare* Luthero, *quo quis dare poſſit meliorē* Præceptorem? *Neq; paſſus ſum me deterreri ſuperbo ingrati hujus ſeculi faſtidio, ad cœleſtia hæc dona nimis citò nauſeantis, & rurſum cogitantis ollas* AEgyptiacas, *i.e. contemptis* Linguis *& vero* Artium *uſu, paulatim revocantis* Philoſophiā Scholaſticā, *quæ nihil magis eſt bonis literis*, Luthero *judice, &* Experientiâ *teſte, pernicioſum. Ita nimirū, ut idem ait*, Ratio *ſemper vult ambulare in mirabilib. ſuper ſe. Cui malo valde ſalutarem medicinam olim adhibebat admirandus ille morum medicus*, Socrates, *paſſim inculcans illud: Vnum ſcio, quod nihil ſcio. Sed bonus* Socrates, *cum ſuo* Platone, *& cæteris melioris notæ ſcriptoribus*, Seneca, Cicerone, Plutarcho *&c.* Poetiſque *&* Hiſtoricis, *qui non ſolùm erudire mentem, ſed regere etiam mores, & de multis gravibus negotiis in vita communi, utiliter poſſunt formare judicium, parùm curatur. Qua de re fortè liberiùs ſim dicturus, niſi ad* Principem *inſtitutus eſſet ſermo, & ætatis ratio mihi excitare poſſet ſuſpicio-*

nem

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

שבט יהודה

Seu; Materia Colloquii Hebraici,

EX VATICINIO JACOBI PATRIARCHÆ,
Gen. XLIX. v. 10. Non auferetur ſceptrum, &c.

DE QUA

Deo clementer adjuvante

SUB PRÆSIDIO

M. MARTINI HELVICI,

LINGUÆ GRÆCÆ ORDINARII, ET
HEBRAICÆ EXTRAORDINARII PROFES-
ſoris, in inclyta Academia Giſſenſi,

Hebraicè Reſpondebit

M. MICHAEL STAVANGRIUS,
ARCTANDER.

Hebraicè Opponent

M. ULRICUS SCHMIDT, Ulmâ-Suevus.
JOHANNES BALHORN } Zuſatenſes
JOHANNES GERLINGIUS } Weſtphali.

Publicè; in Auditorio Theologico, ad diem XXII. De-
cembris, Anni æræ Chriſtianæ;

ראשית חכמה יראת יהוה

1792

GISSÆ,

Typis exſcribebat CASPARUS CHEMLINUS.

Vt reCtè ſapIas ; heVs ! reVerere DeVM.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-75 4° 863